

2023-06-14

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm
Sverige

Joakim Lindström
072-601 16 15
Joakim.Lindström@tco.se

Ett höjt försörjningskrav för arbetskraftsinvandrare

Ju2023/00106

Tjänstemännens centralorganisation (TCO) har fått möjligheten att yttra sig över promemorian Ett höjt försörjningskrav för arbetskraftsinvandrare och lämnar härmed vårt yttrande.

Övergripande kommentarer

Det nuvarande systemet för arbetskraftsinvandring till Sverige infördes 2008 och har beskrivits som ett av de mest öppna i världen. Öppenheten i systemet har dock medfört en ökad risk för utnyttjande och missbruk som drabbar enskilda mycket hårt och riskerar att göra Sverige till ett mindre attraktivt arbetsland för utländsk arbetskraft.

För TCO är det viktigt att systemet för arbetskraftsinvandring är hållbart och har ett tydligt och överskådligt regelverk där lön och villkor enligt kollektivavtal upprätthålls samtidigt som arbetsgivarna ges möjlighet att rekrytera den arbetskraft som behövs.

4. En god försörjning ska motsvara 80 procent av medianlönen

TCO avstyrker förslaget att en god försörjning enligt 6 kap. 2 § utlänningslagen ska innebära att en arbetskraftsinvandrare får en lön som uppgår till minst 80 procent av medianlönen i Sverige.

TCO:s uppfattning är att begreppet god försörjning inte ska utgå från medianlönen eftersom en sådan lösning saknar nödvändig koppling till den svenska arbetsmarknadsmodellen. Den svenska arbetsmarknadsmodellen innebär att det är arbetsmarknadens parter som bestämmer löner och villkor på arbetsmarknaden och att det är genom parternas kollektivavtal som de bästa förutsättningarna för att värna individens villkor och trygghet skapas. TCO:s uppfattning är därför att begreppet god försörjning ska innebära anställningsvillkor i nivå med kollektivavtal eller branschpraxis.

En statligt fastställd lönenivå kan aldrig uppnå samma flexibilitet som arbetsmarknadens parter kollektivavtal eftersom kollektivavtalen är anpassade till de förhållanden som råder inom respektive bransch eller yrkesgrupp. En för lågt satt lönenivå riskerar att villkoren för arbetskraftsinvandrare blir sämre än vad som annars gäller på arbetsmarknaden och en för högt satt lönenivå att

arbetsgivare inom branscher eller yrkesgrupper med löner under lönenivån inte har möjlighet att rekrytera från tredje land när det behövs.

Dagens regelverk för arbetskraftsinvandring kan och bör förbättras för att upprätthålla systemets legitimitet och för att förstärka arbetskraftsinvandrares ställning på arbetsmarknaden. TCO har i flera tidigare remissyttranden lämnat förslag som i korthet innebär att arbetskraftsinvandrares ställning behöver stärkas för att arbetstagaren ska bli mindre beroende av sin arbetsgivare och lättare kunna driva in avtalsbaserade rättigheter. Vi menar att det kan ske genom särskilda arbetsrättsliga skyddsmekanismer för arbetskraftsinvandrare. Skyddsmekanismerna behöver givetvis kompletteras med stärkta kontroller av utfärdade arbetstillstånd (se till exempel TCO:s remissvar till SOU 2021:5 och SOU 2021:88).

I sammanhanget bör nämnas att det samarbete som har inletts mellan Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Ekobrottsmyndigheten, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket, Polismyndigheten, Skatteverket och Åklagarmyndigheten sannolikt är mycket viktigt för att bekämpa arbetslivskriminaliteten och att ytterligare myndighetsinsatser kan behövas.

5. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagändringen och förordningsändringen föreslås träda i kraft den 1 oktober 2023.

Enligt övergångsbestämmelserna till lagändringen ska det höjda försörjningskravet tillämpas på nyansökningar och förlämningsansökningar som prövas från och med tidpunkten då lag- och förordningsbestämmelserna träder i kraft. Migrationsverkets handläggningstider uppgår för närvarande till mellan 4 – 10 månader för nyansökningar och 6 – 16 månader för förlämningsansökningar.

Det finns alltså en risk för att arbetskraftsinvandrare som nu ansöker om ett nytt eller förlängt tillstånd enligt gällande regelverk kommer att få avslag på sina ansökningar på grund av omständigheter som varken arbetskraftsinvandrararen eller arbetsgivaren kan förutse vid ansökningstillfället. TCO anser därför att dagen för ikraftträdande bör skjutas fram. Alternativt bör övergångsbestämmelserna ändras så att de nya reglerna ska tillämpas på ansökningar som inkommer till Migrationsverket från och med den 1 oktober 2023.

6. Konsekvenser

TCO delar uppfattningen att det är mycket viktigt att förhindra konkurrens med låga löner och att arbetskraftsinvandrare utnyttjas. Men en statligt reglerad lönenivå för arbetskraftsinvandring menar TCO är fel väg att gå.

Det råder i dagsläget brist på arbetskraft inom ett stort antal yrken. Dessa yrken återfinns inom olika branscher och på olika kompetensnivå. Brist på arbetskraft är negativt för såväl arbetsgivarna och samhällsekonomin som för de yrkesverksamma och deras arbetsmiljö. TCO delar uppfattningen att ett höjt försörjningskrav för arbetstillstånd ytterligare skulle kunna försvåra arbetsgivarnas möjligheter att rekrytera samt att detta i förlängningen även kan innebära att andra arbetstillfällen kan gå förlorade. TCO menar att varje steg som kan försvåra arbetsgivarnas möjligheter att rekrytera bör undvikas.

Det inte troligt att en lönenivå för arbetstillstånd motverkar utnyttjande av arbetskraft eller arbetslivskriminalitet i särskilt hög utsträckning. När den statliga utredningen Ett förbättrat system mot arbetskraftsexploatering m.m. (SOU 2021:88) kartlade förekomsten av missbruk av systemet för arbetskraftsinvandring, kom utredningen fram till att problemen med missbruket inte består i att arbetskraftsinvandrarna utlovas för lågt satta löner, utan att vissa arbetskraftsinvandrare inte får de löner och villkor de har lovat i arbetstillståndsansökan. TCO menar därför att mer verkningsfulla åtgärder för att säkerställa att arbetskraftsinvandrare får de löner och villkor de har lovat i tillståndsansökan behöver genomföras, till exempel att kontrollera vad arbetsgivarna faktiskt betalar ut till arbetstagarna. Men arbetskraftsinvandrare behöver också en stärkt ställning på arbetsmarknaden och omfattas av fler skyddsmekanismer som sammantaget gör det lättare för dem att kräva de villkor de har rätt till enligt anställningserbjudandet.

TCO ser även en risk för att lönenivåerna för arbetstillstånd får en normerande effekt på arbetsmarknaden och påverkar lönebildningsmodellen. I förlängningen ser vi en risk för att en statlig inblandning i lönebildningen leder till att arbetsgivarnas incitament att teckna kollektivavtal minskar.

För TCO är den svenska arbetsmarknadsmodellen en del av samhällets ansträngningar för att komma till rätta med exploatering och utnyttjande av arbetstagare genom de konfliktlösningsmekanismer som fack och arbetsgivare normalt använder för att lösa tvister. Men för att kunna göra varaktig skillnad krävs att parterna gemensamt har en stor rådighet över de villkor som råder på arbetsmarknaden och att parternas incitament att samverka och förhandla inte försvagas.

Vi är naturligtvis medvetna om att partsmodellen ensamt inte kan hantera alla former av exploatering och arbetslivskriminalitet, särskilt de värsta, mest omfattande och systematiska. Men de mildare och mer vanligt förekommande missförhållandena kan i stor utsträckning hanteras inom partsmodellen men för att bli mer framgångsrik krävs att enskilda arbetskraftsinvandrare har starka

incitament att anmäla missförhållanden till myndigheter, vända sig till sin fackförening, att arbetsgivare har incitament att teckna kollektivavtal och fördjupa samarbetet med både arbetstagar- och arbetsgivarorganisationerna.

Therese Svanström
Ordförande

Joakim Lindström
Utredare